

УДК 159.923.5

DOI <https://doi.org/10.30970/2522-1876-2020-6-23>

СІМЕЙНА СИСТЕМНА ПСИХОТЕРАПІЯ ЯК ЗАСІБ ПСИХОКОРЕКЦІЇ ПОЧАТКОВОЇ НЕВРОТИЗАЦІЇ ДІТЕЙ ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Вікторія Юрченко

*ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»,
вул. акад. Степана Дем'янчука, 4, м. Рівне, Україна, 33027
e-mail: 1908wgl@gmail.com*

Майя Гришук

*ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»,
вул. акад. Степана Дем'янчука, 4, м. Рівне, Україна, 33027
e-mail: mayagri99@gmail.com*

Статтю присвячено проблемі поліпшення психічного здоров'я школярів, яка в контексті гуманістично орієнтованого реформування посттоталітарної української системи освіти стає однією з найактуальніших. Це пояснюється тим, що без збереження психічного здоров'я учнів неможливий їхній повноцінний особистісний розвиток, забезпечення якого, як відомо, виступає головною метою розпочатої освітньої реформи.

Нами проведено дослідження можливості підвищення рівня психічного здоров'я школярів шляхом зниження рівня їхньої початкової невротизації адаптованими до рівня підготовки шкільних психологів засобами системної сімейної психотерапії.

У статті окреслено теоретико-методологічні засади дослідження процесу невротизації дітей шкільного віку. Доведено доцільність застосування сімейної (системної) психотерапії як засобу психокорекції початкових форм невротизації та психопрофілактики формування у учнів стійких неврозів (невротичного розвитку особистості). Представлено розроблену та експериментально апробовану авторську модифікацію класичної технології системної сімейної психотерапії (АМССП) як ефективний психологічний засіб профілактики та корекції початкової невротизації дітей шкільного віку, який реалізує психологічні умови її ефективного використання практичними психологами системи освіти України. Підтверджено математико-статистичною обробкою отриманих експериментальних даних, що у процесі застосування АМССП у невротизованих школярів відбувається нівелювання невротичних тенденцій: послаблюється афективне напруження (зменшується нав'язлива фіксація на фрустраційних ситуаціях), підвищується рівень соціальної компетентності (вміння дитини будувати взаємини з оточенням та проявляти особистісну відповідальність набувають адекватних поведінкових форм).

Зроблено висновок, що активне залучення шкільних психологів до психопрофілактики та психокорекції невротичних розладів емоційно-вольової регуляції дітей шкільного віку, використання ними адаптованих психотерапевтичних технологій та методів дадуть змогу ефективніше вирішувати завдання, поставлене перед психологічною наукою суспільством, – ефективний психологічний супровід становлення гармонійної особистості дітей шкільного віку.

Ключові слова: психічне здоров'я, невротизація, психотерапія, психокорекція, сімейна психотерапія.

Проблема гуманізації навчання в школі, тобто створення в ній умов, перш за все, для позитивного саморозвитку особистості учня, постає як найактуальніша в багатьох країнах світу, особливо в посттоталітарних, до яких відноситься й Україна. Це пов'язано з тим, що будь-яке демократичне суспільство потребує якісно нових, активних, самостійно і творчо мислячих, високоморальних і психічно здорових громадян, яких, як правило, повинна вчити і виховувати гуманізована система освіти.

Українська система освіти знаходиться в процесі гуманістично орієнтованого реформування, і дуже важливо, щоб серед багатьох його важливих завдань не було загублено найважливіше – збереження психічного здоров'я учнів, без якого неможливий їхній повноцінний особистісний розвиток. Головну відповідальність за виконання цього завдання повинна нести психологічна служба системи освіти, спрямована на створення психолого-педагогічних умов, які забезпечують духовний та інтелектуальний розвиток кожної дитини, її душевний комфорт, що є основою її психічного здоров'я.

Із метою підвищення рівня професіоналізму психологічної служби системи освіти, на нашу думку, корисним може бути опанування шкільними психологами світового досвіду використання технологій гуманістичної психології та психотерапії. Тобто активне залучення дитячих практичних психологів до психопрофілактики та психокорекції невротичних розладів емоційно-вольової регуляції дітей шкільного віку, використання ними адаптованих психотерапевтичних технологій та методів дадуть змогу ефективніше вирішувати завдання, поставлене перед психологічною наукою суспільством, – ефективний психологічний супровід становлення гармонійної особистості дітей шкільного віку.

Але реалізація такого залучення вимагає наявності адаптованих зарубіжних психотерапевтичних технологій (тобто переведених у якість психокорекційних засобів) до рівня підготовки та умов роботи практичних психологів, перед якими стоять завдання профілактики та корекції «відхилень в індивідуальному розвитку та поведінці школярів» (Положення про психологічну службу системи освіти України, 1999 р., 2009 р.).

На сучасному етапі в Україні дискутується проблема диференціації змісту різних форм психологічної допомоги (психотерапія, психологічне консультування, психокорекція) та використання їх у роботі з невротичною симптоматикою дітей шкільного віку (Л. Бурлачук, О. Бондаренко, О. Фільц, Н. Максимова, З. Кісарчук, К. Мілютіна, В. Семиченко, В. Заслуженюк та ін.).

Дискусійним є й питання впровадження світового досвіду психотерапевтичної роботи у практичну діяльність психологів України. При цьому у вітчизняній літературі відсутня інформація про експериментальні дослідження доцільності застосування зарубіжного досвіду, зокрема сімейної (системної) психотерапії (теоретичної концепції, методів та технік) як засобу психокорекції початкової невротизації дітей шкільного віку, що може вирішувати завдання психопрофілактики поглиблення початкової невротизації та формування у них стійких неврозів (невротичного розвитку особистості).

На невідкладній потребі вирішення проблем психологічного супроводу індивідуального розвитку особистості дітей шкільного віку наголошують В. Панок, Л. Бурлачук, Н. Максимова, З. Кісарчук, Т. Титаренко, О. Захаров, О. Лічко, Г. Абрамова та ін. При цьому науковці вказують на необхідність зняття суперечності між наявністю у світовому психотерапевтичному досвіді ефективних засобів терапії психологічних розладів у дітей шкільного віку та неможливістю їх використання практичними психологами для психопрофілактики та психокорекції початкової дитячої невротизації через відсутність у них фахової психотерапевтичної підготовки.

Мета статті: 1) окреслити теоретико-методологічні засади дослідження процесу невротизації дітей шкільного віку та доцільності застосування зарубіжного досвіду,

зокрема сімейної (системної) психотерапії як засобу психокорекції її початкових форм та психопрофілактики формування в учнів стійких неврозів (невротичного розвитку особистості);

2) представити розроблену та експериментально апробовану авторську модифікацію класичної технології системної сімейної психотерапії (АМССП) як психологічного засобу профілактики та корекції початкової невротизації дітей шкільного віку, яка реалізує психологічні умови її ефективного використання дитячими практичними психологами.

Емпіричне дослідження здійснювалося упродовж дев'яти років на базі Рівненського обласного центру планування сім'ї та репродукції людини при пологовому будинку № 2 та в умовах приватної практики системного сімейного психолога М. Гришук (свідцтво – Серія В 01, № 665386). Надавалася індивідуальна психокорекційна допомога 145 особам, сімейна – 308 особам. На констатувальному, формуальному та контрольному етапах експериментального дослідження з апробації АМССП брали участь 53 дитини шкільного віку та члени їхніх сімей.

Виклад основного матеріалу. Дослідження теоретичних аспектів проблеми невротизації дітей шкільного віку безпосередньо пов'язане з вивченням провідних у психології та медицині (психіатрії, психотерапії) підходів до розмежування норми та патології психічної діяльності людини. Аналіз наукових доробків із цієї проблеми визначив об'єктивну доцільність діалектичного поєднання теоретико-методологічних засад нозоцентричного (П. Ганнушкін, К. Леонгард, А. Свядош, Б. Братусь, О. Захаров, Д. Єнікєєва, Д. Ісаєв, З. Фройд та ін.) та нормоцентричного (В. Бехтерев, П. Анохін, П. Сімонов, В. Мясіщев, В. Юрченко, К. Роджерс, Ф. Перлз та ін.) напрямів оцінки та динамічного аналізу невротичних змін психіки дорослої людини та дитини.

В узагальненому вигляді в психології невроз дорослої людини та дитини визначають як функціональний розлад особистості, який виникає як реакція на значущі психотравматичні події (конфлікти), має соціальну, нейрофізіологічну та психічну природу, зумовлюється недосконалістю механізмів психологічного захисту та антиципації.

Теоретико-методологічним підґрунтям розуміння природи та динаміки загального процесу «невротизації» (формування неврозу) нами вибрано: 1) нормоцентричну концепцію моделі неврозу (одинична невротична реакція – невротичні реакції, які частішають та ускладнюються – початковий невротичний стан – клінічно сформований невроз – пролонговані клінічні невротичні стани, які фіксуються – невротичний розвиток особистості), що є значно ширшим за клініко-діагностичне поняття «невроз»; 2) психологічне розуміння «початкової невротизації» (одинична невротична реакція – невротичні реакції, які частішають та ускладнюються – початковий невротичний стан) як частини загального процесу «невротизації»; 3) системно-структурну модель психічного стану В. Юрченко (психічний стан/невротичний стан – система з чотирьох підструктур, модальність та динаміку якої визначає системоутворювальна характеристика «ставлення» особистості до навколишнього світу та до себе) [12].

Аналіз наукової літератури з проблеми психолого-психотерапевтичного супроводу невротизованих дітей шкільного віку в контексті їхніх сімейних взаємин показав, що існує багато різних точок зору на теоретико-практичні засади психотерапії та психокорекції зазначеного межового розладу особистості в межах відомих психологічних напрямів (психоаналітичний, поведінковий, гуманістично-орієнтований) [2; 3; 11]. Порівняння як позитивних моментів, так і недоліків кожного з них у реалізації психологічної допомоги невротизованим дітям у контексті їхніх сімейних взаємин, яке здійснювали такі науковці, як Е. Ейдеміллер, В. Юстіккіс, О. Захаров [6], Г. Бельський та В. Нікольський [1], В. Семиченко, В. Заслуженюк [10], В. Сатір [9], К. Вігакер [4], С. Мінухін [7], М. Палацолі [8],

дало змогу визначити пріоритетну роль сімейної (системної) психотерапії. Це пояснюється тим, що зорієнтована на особистість системна сімейна психотерапія запропонувала інтегративні варіанти психотерапевтичних технік, в яких вирішальним є те, чи здатна інтервенція змінити зразок (штамп) комунікації особистості з іншими або із собою.

Аналіз становлення та розвитку практичного аспекту зарубіжної системної сімейної психотерапії показав, що в усіх напрямках наявна стала процедура проведення психотерапії системи сім'ї – класична технологія системної сімейної психотерапії, яка складається з чотирьох фаз: I – знайомство учасників психотерапевтичного процесу/зустрічі; II – з'ясування проблеми та її можливого вирішення; III – «опрацювання» змісту проблеми (від декількох годин до декількох зустрічей). За допомогою інтервенцій (методів та технік системної сімейної психотерапії) психотерапевт стимулює членів сім'ї до непатологізуючих форм взаємодії, які виключатимуть хроніфікацію симптому; IV фаза – завершення процесу/зустрічі.

Зазначені фази забезпечують рамкові умови та порядок класичної технології системної сімейної психотерапії. Для того щоб психотерапевтичний супровід набув ефективного лікувального значення, необхідно кваліфіковано (після базової психотерапевтичної освіти) застосувати визначений перелік [13] або групу методів певного напрямку системної сімейної психотерапії.

Як стверджують вітчизняні та зарубіжні науковці [2; 13], тільки за умов кваліфікованої підготовки психотерапевта (критичне ставлення до власної автобіографії, оволодіння теорією та практикою напрямів системної сімейної психотерапії в рамках навчальних інституцій із психотерапії, постійна супервізія роботи із сім'ями) можливий фаховий супровід особистісного розвитку членів сім'ї та впливу на дисфункціональні патерни взаємодії в сім'ях.

Практичні психологи системи освіти України зазвичай не мають відповідної психотерапевтичної підготовки. Це спонукало нас розробити авторську модифікацію класичної технології системної сімейної психотерапії (АМССП), яка переводить класичну зарубіжну технологію системної сімейної психотерапії в розряд психологічного засобу профілактики та корекції початкової невротизації дітей шкільного віку і робить її доступною для шкільних психологів.

Процес розроблення авторської модифікації класичної технології системної сімейної психотерапії (надалі АМССП) включав такі етапи:

I етап – апробація класичної технології системної сімейної психотерапії в умовах роботи практичного психолога системи освіти;

II етап – створення авторської модифікації класичної технології системної сімейної психотерапії та підготовка психологічного інструментарію для подальшої експериментальної перевірки її ефективності.

I етап. Проаналізувавши теоретико-практичні засади сучасних напрямів системної сімейної психотерапії, було виокремлено для впровадження класичну технологію та техніки такі напрями:

- сімейна психотерапія, зорієнтована на переживання (техніки: скульптура, рефремінг);
- стратегічна сімейна психотерапія (техніки: парадокси, спеціальні ритуали, домашні завдання);
- системно-кібернетична сімейна психотерапія (техніки: циркулярність, гіпотези, нейтральність);
- системно-конструктивістська терапія (техніки: циркулярне опитування, гіпотетичні питання);

– наративний підхід (техніки: множинні діалоги, створення спільного контексту, екстерналізація, пошук винятків, розмова, спрямована на рішення, «дивні/чарівні питання»).

II етап. Із метою подолання виявлених на I етапі дослідження психолого-технічних труднощів для більш широкого використання класичної технології системної сімейної психотерапії були розроблені психологічні умови ефективного застосування практичними психологами цієї технології: 1) відбір доступних для використання психологами різних соціально-психологічних служб класичних психотерапевтичних технік системної сімейної психотерапії («приєднання», «контракт», «скульптура», «розстановка», техніка запитань); 2) зміна загального ставлення до ідентифікованого клієнта (дитини, якій члени сім'ї приписують проблемну поведінку) з об'єктного на суб'єктне; 3) зміна ролі технік «приєднання» та «контракт» із психотерапевтичної на психокорекційну; 4) перенесення провідного психокорекційного навантаження на I фазу класичної технології системної сімейної психотерапії; 5) зміна статусу ідентифікованого клієнта – дитини з об'єктного на суб'єктне в процесі проведення технік «скульптура» та «розстановка».

Саме ці психологічні умови, реалізовані в розробленій нами авторській модифікації технології системної сімейної психотерапії, переводять класичну технологію з психотерапевтичного засобу в психологічний засіб профілактики і психокорекції початкової невротизації дітей шкільного віку.

Усі внесені нами зміни в класичну технологію системної сімейної психотерапії дають змогу вести мову про розроблення її авторської модифікації.

Авторська модифікація класичної технології системної сімейної психотерапії (АМССП, стислий опис).

I фаза. Мета – знайомство учасників психокорекційного процесу (зустрічі).

Починається традиційно. Після цього її проведення має такі відмінності від класичної технології: психолог змінює загальне ставлення до ідентифікованого клієнта з об'єктного на суб'єктне (на відміну від «нейтральності до окремих осіб» класичної технології), що прискорює появу ефективних психокорекційних змін у ставленні дитини/членів сім'ї до власних ресурсів подолання початкової невротизації; під час техніки «контракт на зміни» психолог здійснює ознайомче дослідження контексту проблеми та її можливого вирішення, з'ясовує «запит» дітей усіх вікових категорій на психокорекційну співпрацю, що зорієнтовує всіх учасників зустрічі (психолог, члени сім'ї, друзі ідентифікованого клієнта) на мобілізацію власних психічних ресурсів. Завдяки цьому дитина (у міру своїх вікових можливостей) починає усвідомлювати ресурси своєї психіки – зміщує центр уваги з невротичних переживань на мету психокорекційної роботи. При цьому психолог у своїй взаємодії з дитиною займає позицію рівності (змінена роль технік «приєднання» та «контракт» із психотерапевтичної на психокорекційну).

Зазначена фаза в АМССП є найбільш важливою в перерозподілі психокорекційного навантаження, оскільки саме від переорієнтації мотивів дитини на подолання проблемної ситуації залежить, вдалою чи невдалою буде подальша робота психолога. Це означає, що взаємини під час психокорекції мають будуватися тільки з урахуванням бажання та усвідомлення доцільності їхніх змін із точки зору клієнта (дитини) та всіх учасників психокорекційних зустрічей.

Для полегшення роботи психолога нами розроблено «Анкету первинного інтерв'ю», яка складається із семи запитань і заповнюється дитиною та всіма учасниками зустрічі. Найбільше початкове психокорекційне навантаження мають такі запитання: яка проблема (проблеми) Вас турбують? що Ви б хотіли при цьому змінити в собі, оточуючих (укажіть цих осіб)? що Ви бажаєте/очікуєте від психолога? у чому Ваш запит на психологічну роботу?

якби Ви змогли помітити, що Ваші бажання/очікування здійснились, що могло б змінитися? кого з членів сім'ї, на Вашу думку, бажано запросити для психологічної консультації?

II фаза. Мета – з'ясування проблеми та її можливого вирішення.

Проводиться згідно з класичною технологією. Детально досліджується контекст проблеми з точки зору всіх учасників зустрічі. Особлива увага при цьому звертається на опис «території проблеми» та її можливого вирішення дитиною. Після прояснення таких складників контексту «території проблеми», як часовий, кількісний (дійові особи) та динамічний, вибирається бажаний(ні) напрям(ми) системного вирішення (змін) проблеми.

III фаза. Мета – системне опрацювання проблеми (від декількох годин до декількох зустрічей).

На цьому етапі оптимальним є використання психологом модифікованих технік «скульптура» та «розстановка» для досягнення повного психокорекційного ефекту в розвитку ресурсів дітей шкільного віку, у зменшенні їхнього невротичного напруження та стабілізації нормального розвитку. На відміну від класичної технології, де доцільність та процедура проведення технік «скульптура» та «розстановка» визначається психотерапевтом, в авторській модифікації ця доцільність та процедура визначається психологом разом із клієнтом – дитиною та членами сім'ї.

Психокорекційний ефект досягається швидше, ніж у класичній технології в результаті реалізації: 1) психологічного переорієнтування клієнта з переживання проблеми на усвідомлення її вирішення; 2) виявлення власних ресурсів вирішення проблемної ситуації усіма членами сім'ї; 3) пошуку інших, «несимптоматичних» патернів сімейної взаємодії; 4) обговорення внеску кожного учасника психокоригувального процесу та інших членів сім'ї в «несимптоматичні» способи комунікації; 5) підтримки психологом дитини за допомогою спеціальних домашніх завдань, виконання яких поліпшує взаємодію членів сім'ї.

IV фаза. Мета – завершення психокорекційного процесу (зустрічі).

Проводиться згідно з класичною технологією. На цьому етапі досліджуються ті питання, які лишилися відкритими, і відбувається перехід до підведення підсумків, прояснення перспектив майбутнього функціонування системи сім'ї та особливостей її комунікації без заявленого «симптому».

Аналіз проведеної АМССП із дітьми та їхніми сім'ями під час формувального етапу експериментального дослідження (отримання зворотного зв'язку від батьків та дітей вибірки, що зазначено у протоколах стенограм психокорекції; спостереження за психоемоційними змінами в поведінці дітей в умовах психологічного супроводу) показав, що відбулися не тільки цілеспрямовані позитивні зміни в складних переживаннях дитини (пом'якшення/зменшення початкових невротичних розладів їхньої поведінки), а й поліпшилося функціонування всієї системи «дитина – батьки» [5, с. 13].

Проведений порівняльний математико-статистичний аналіз суб'єктивних та об'єктивних психодіагностичних даних обстежених дітей до та після психокорекційної роботи засобами АМССП підтвердив її ефективність у зменшенні проявів невротизації особистості зазначеного контингенту [5]. Математико-статистична обробка отриманих експериментальних даних підтвердила, що у процесі застосування АМССП як психологічного засобу профілактики та корекції початкової невротизації дітей шкільного віку відбувається нівелювання невротичних тенденцій у поведінці дитини: послаблюється афективне напруження (зменшується нав'язлива фіксація на фрустраційних ситуаціях), підвищується рівень соціальної компетентності (вміння дитини будувати взаємини з оточенням та проявляти особистісну відповідальність набувають адекватних поведінкових форм).

Висновки. Визначені в результаті аналізу теоретичних аспектів проблеми невротизації дітей шкільного віку теоретико-методологічні засади проведеного дослідження, які включають

такі важливі положення розуміння природи та динаміки загального процесу формування неврозу (невротизації), як: 1) нормоцентрична концепція моделі неврозу; 2) психологічне розуміння «початкової невротизації» як частини загального процесу «невротизації»; 3) системно-структурна модель психічного стану за В. Юрченко, показали свою дослідницьку спроможність.

Порівняльний аналіз наукової літератури з проблеми психолого-психотерапевтичного супроводу невротизованих дітей шкільного віку в контексті їхніх сімейних взаємин підтвердив пріоритетну роль сімейної (системної) психотерапії та доцільність її застосування як психологічного засобу психокорекції початкової невротизації учнів після адаптації до умов роботи та рівня підготовки практичних психологів системи освіти України.

Розроблена та експериментально апробована авторська модифікація класичної технології системної сімейної психотерапії (АМССП) реалізує виявлені психологічні умови її ефективного використання та трансформує з психотерапевтичного засобу в психологічний, доступний для застосування практичними психологами України з метою психокорекції початкової невротизації дітей шкільного віку, що може вирішувати завдання психопрофілактики формування у них стійких неврозів (невротичного розвитку особистості).

Після спрямованої симптоморієнтованої психологічної корекції засобами АМССП у невротизованих дітей виявлено: зменшення пізнавального та особистісного егоцентризму; підвищення ступеня самоприйняття; механізми відреагування емоційного напруження (тривога, страх, агресія тощо) набули адекватних форм поведінки; підвищення фрустраційної толерантності та вмотивованості до діяльності; розширення репертуару форм самовираження у взаємодії в підсистемі сиблінгів; формування адекватної диспозиції дітей у системі «дитина – батьки».

Активне залучення дитячих практичних психологів до психопрофілактики та психокорекції невротичних розладів емоційно-вольової регуляції дітей шкільного віку, використання ними адаптованих психотерапевтичних технологій та методів дадуть змогу ефективніше вирішувати завдання, поставлене перед психологічною наукою суспільством, – ефективний психологічний супровід становлення гармонійної особистості дітей шкільного віку.

Перспективи дослідження вбачаємо в продовженні дослідження психологічних умов використання практичними психологами системи освіти України АМССП як психологічного засобу профілактики та корекції розладів поведінки дітей шкільного віку (реакції протесту, відмови, імітації, групування з однолітками, емансипації та ін.), аномалій розвитку їхньої особистості (акцентуації та психопатії).

Список використаної літератури

1. Бельский Г.Г. Исследование эмоциональной жизни несовершеннолетних, отклоняющихся от нормы в своём поведении. Москва, 1964. 88 с.
2. Бондаренко О.Ф. Психологічна допомога особистості : навчальний посібник. Харків : Фоліо, 1996. 237 с.
3. Буянов М.И. Основы психотерапии детей и подростков: практическое руководство. Киев: Вища шк., 1990. 191 с.
4. Витакер К. Танцы с семьёй. Москва : Класс, 1997. 142 с.
5. Гришук М. Психопрофілактика та психокорекція початкової невротизації дітей шкільного віку : автореф. дис. ... канд. психол. наук ; Інститут психології ім. Г.С. Костюка НАПН України. Київ, 2010. 22 с.
6. Захаров А.И. Неврозы у детей и психотерапия. Санкт-Петербург : СОЮЗ, 1998. 336 с.
7. Минухин С. Техники семейной терапии. Москва : Класс, 1998. 304 с.
8. Палаццоли М. Парадокс и контрпарадокс: Новая модель терапии семьи, вовлечённой в шизофреническое взаимодействие. Москва : Когито-Центр, 2002. 204 с.

9. Сатир В. Психотерапія сім'ї. Санкт-Петербург : Ювента, 1999. 283 с.
10. Семиченко В.А. Психологія та педагогіка сімейного спілкування : навчальний посібник. Київ : Веселка, 1998. 214 с.
11. Фільц О. Місце психотерапії між психіатрією і психологією. *Психотерапія – нова наука про людину*. Львів : Електрон, 1998. С. 275–290.
12. Юрченко В.М. Психічні стани людини: системний опис : монографія. Рівне : Перспектива, 2006. 574 с.
13. Schlippe A.V. Kontexte für Veränderung. Systemische Perspektiven in Theorie und Praxis. Hg. : Universitaet Osnabrueck: Forschungsbericht aus dem Fachbereich Psychologie (im Druck), 1996. 273 p.

SYSTEMIC FAMILY PSYCHOTHERAPY AS A MEANS OF PSYCHO-CORRECTION OF INITIAL NEUROTICISM OF SCHOOL-AGE CHILDREN

Viktoriia Yurchenko

*Higher Education Institution «International Stepan Demyanchuk University of Economics and Humanities»,
4, Akad. Stepan Demyanchuk Str., Rivne, Ukraine, 33027
email: 1908wgl@gmail.com*

Maiia Hryshchuk

*Higher Education Institution «International Stepan Demyanchuk University of Economics and Humanities»,
4, Akad. Stepan Demyanchuk Str., Rivne, Ukraine, 33027
email: mayagri99@gmail.com*

The article is devoted to the improvement of mental health of schoolchildren, which in the context of humanistic oriented reform of post-totalitarian Ukrainian system of education is one of the most urgent tasks. This is because without preserving mental health of schoolchildren their personal development, which is, as we know, the main purpose of the initiated educational reform, becomes impossible. We studied the possibility of improving mental health of schoolchildren by reducing their initial neuroticism with facilities of systemic family therapy adapted to the level of training of school psychologists.

The article outlines the theoretical and methodological principles of the study of the process of neuroticism of school-age children. The expediency of using family (systemic) psychotherapy as a means of psycho-correction of the initial forms of neuroticism and psycho-prophylaxis of the formation of stable neuroses (neurotic personality development) has been proved.

The author developed and experimentally tested author's modification of the classic systemic family psychotherapy (AMSFP) technology as an effective psychological means of preventing and correcting the initial neuroticism of school-age children, which realizes the psychological conditions of its effective use by practical psychologists in the education system of Ukraine. It has been confirmed by mathematical and statistical processing of the obtained experimental data that in the process of "AMSFP" application in neurotized schoolchildren there is a leveling of neurotic tendencies: the affective tension is weakened (the compulsory fixation on frustration situations decreases), the level of social competence increases (the ability of a child to build relationships with surrounding and take personal responsibility acquires behavioral forms).

It was concluded that active involvement of school psychologists in psychological prophylaxis and correction of neurotic disorders of emotional and volitional regulation of school-age children, and their use of adapted psychotherapeutic technologies and methods will help to effectively meet the challenges posed to psychological science by society - effective psychological support for the formation of a harmonious personality of schoolchildren.

Key words: mental health, neuroticism, psychotherapy, psycho-correction, family psychotherapy.